

os, naar vi spørger om den historiske Virkelighed, afspejler den til Gengæld, saa meget des nøjere, den Tid, hvori den selv er opstaaet. Legenden har sin egen Udvikling og Historie, som man maa følge; man maa prøve at udforske dens oprindelige Materiale, de Motiver, der har gjort sig gældende under dens Udformning, og det nye, som utvivlsomt er kommet til, ofte fra fjerne og fremmede Egne. Herigennem faar man da værdifulde Bidrag til den senere Middelalders Historie. Men af endnu en Grund kan man ikke lade Legenden ligge: det er i denne Form at Kristendommens Indførelse har levet i Folket, det er disse Helgener — ikke »den historiske Ansgar« — der er blevet troet, forkyndt og efterlignet gennem Aarhundreder. Alle saadanne Spørgsmaal er det, Forf. med stor Kyndighed (ikke mindst naar det gælder de gamle Liturgier) behandler i sit tredie Afsnit, »från dikt til verklighet«; der gives her en Række nye og interessante Iagttagelser. Tilsidst blot en Bemærkning af formel Art: man beklager, at Noterne er sat bag i Bogen, og at der ikke er givet et Personregister. *Hal Koch.*

Medens man i Danmark stadig haardt føler Savnet af en samlet, paa moderne Forskning bygget Fremstilling af vor hjemlige Kirkehistorie, er denne Mangel for Sveriges Vedkommende nu ved at blive afhjulpet, idet der under Redaktion af de to bekendte lundensiske Kirkehistorikere Hjalmar Holmquist og Hilding Pleijel er planlagt en *Svenska kyrkans historia* i 9 store Bind, hvert paa ca. 5—600 Sider, der — hvis den fuldføres efter Planen — vil blive et virkeligt Storværk i den kirkehistoriske Litteratur. De ældre Skildringer af Sveriges Kirkehistorie af H. Reuterdahl og L. A. Anjou var for deres Tid højst fortjenstfulde Arbejder, men rent bortset fra, at de nu maa betragtes som forældede, har Materialets store Udstrækning og de skærpede Krav i metodisk Henseende faktisk gjort det umuligt, at en enkelt Forfatter paa tilfredsstillende Maade skulde kunne skrive om hele Tiden fra Ansgar til vore Dage, i hvert Tilfælde efter den Maalestok, som her kræves. Man har da valgt den naturlige Udvej at fordele Stoffet paa 11 forskellige Forskere, som hver skal behandle sin Periode. Et afsluttende Bind vil bringe samlede Oversigter over svensk Teologis og svensk Missionsarbejdes Historie, og Værket skulde i sin Helhed være afsluttet allerede 1937. Fremstillingen skal for alle Partiers Vedkommende være bygget paa selvstændig videnskabelig Forskning, hvorfor der ogsaa sidst i hvert Bind tilføjes et ret omfangsrigt litterært Apparat med Kildehenvisninger og Omtale af Problemer af speciel Karakter, men det

skal tilstræbes at holde Skildringen i en saadan Form, at ogsaa den dannede Almenhed med Udbytte kan fordybe sig i den. Af samme Grund skal Fremstillingen ledsages af et omfattende Illustrationsmateriale.

Som første Bind er i 1933 udsendt Værkets tredje Del *Reformationstidevarvet 1521—1611* af Professor H. Holmquist (451 + 352 S.). Denne Begyndelse lover godt for Planens videre Udførelse. Ganske vist kunde man nok ønske, at Forlaget (Svenska kyrkans diakonistyrelses bokförlag) havde ofret noget mere paa Udstyret af et saa monumentalt Værk, især paa Illustrationerne, der ofte kunde være betydeligt bedre, men desto mere tiltrækkende er Indholdet. Den svenske Kirkes Historie i Reformationsaarhundredet frembyder et usædvanligt interessant Billede, og sammenlignet med den tilsvarende danske maa man sikkert erkende, at den afspejler en rigere og mere nuanceret Udvikling. Svensk Reformationshistorie spænder over langt større aandelige Modsætninger, Kampen mellem de forskellige Retninger former sig ofte paa en mere dramatisk Maade, jævnlig er ogsaa de ledende Personligheder af et større Snit end de danske. Dette gælder baade Kirkemænd som Olavus og Laurentius Petri og Rækken af de samtidige svenske Konger. Baade Gustav Vasa og Erik XIV, Johan III og Karl IX er ejendommelige og rigt facetterede Skikkelser, der rummer store Gaader i psykologisk Henseende. Den taknemmelige, men vanskelige Opgave at tegne et livfuldt Billede af Brydningen og Samspillet mellem de mange forskellige Faktorer i den svenske Reformations Udviklingsgang har Prof. Holmquist løst paa en meget tiltalende Maade. Som Forfatter er han i høj Grad besjælet af den sunde Fortællerglæde, som maaske er den inderste Kærne i al Historieskrivning, og netop overfor et Stof som det foreliggende har han med særligt Udbytte kunnet gøre Brug af den »dramatiske« Fremstillingsmaade, som han ogsaa andetsteds har bragt i Anvendelse, og hvorved han overalt tilstræber at trænge ind i Aarsagssammenhængen mellem Begivenhederne og først at belyse de enkelte Faktorer i Udviklingsgangen paa det Punkt, hvor de bliver bestemmende for denne. Uden nogensinde at tabe Reformationsbevægelsens aandelige Egenart af Syne har det aabenbart ikke været Forf.'s Maal blot at give en Udsigt over Idéhistorien i denne Periode. Værket viser paa velgørende Maade, at han samtidig er en fremragende Realhistoriker, der overalt forstaar at tage Hensyn til og i sin Fremstilling at indarbejde mangeartede Stof fra den politiske, sociale og økonomiske Historie ikke mindre end fra Kulturhistorien og Folkloren. Adskillige Steder vidner ogsaa om, at han er fortrolig med

det betydelige Arbejde, som netop i den sidste Menneskealder i Sverige er gjort for gennem boghistoriske Efterforskninger og arkivalske Kildeundersøgelser at kaste nyt Lys over mørke Punkter i Reformationshistorien. Over de mange andre indflydelsesrige Faktorer glemmer Forf. dog ikke de enkelte Personligheders Indsats, og hans Karakteristik af de førende Skikkelser er mere fast i Linien og mere levende end i hans Fremstilling af den almindelige Kirkehistorie.

At en saa omfattende Bog som den foreliggende er blevet udarbejdet i et forholdsvis kort Spand af Tid, har ikke helt kunnet undgaa at sætte sit Mærke paa Skildringen, der nu og da bærer et noget ujævnt Præg. Som oftest er den lovlig sammentrængt, og enkelte Steder gør der sig et vist Misforhold gældende i Kompositionen. Saaledes synes Afsnittet om »tomkristen tro och livspraxis« (I, 46—71) vel bredt i Forhold til Behandlingen af den senmiddelalderlige Kirkes Forhold set som Baggrund for Reformationsrøret. Alvorligere er det dog, at den ovennævnte »dramatiske« Metode har ført til, at sammenhørende Stof jævnlige er blevet splittet i saa mange mindre Afsnit, at det undertiden er vanskeligt for Læseren at bevare det fulde Overblik. Ikke mindst gælder dette Skildringen af mange indrekkelige Forhold, som man hellere vilde have haft samlet i større Afsnit. For danske Læsere er det derimod en stor Tilfredsstillelse at se, hvor kendt Forf. er med vor historiske Litteratur, og hvorledes han Gang paa Gang formaar at drage Paralleller mellem svenske og danske Foreteelser. Alt i alt maa det siges, at den nye svenske Reformationshistorie er et meget lærerigt og værdifuldt Værk, ligesom den ved sin Metode er et vægtigt Vidnesbyrd om, hvor frugtbar kirkehistorisk Forskning kan være, naar den ikke indskrænker sig blot til at skildre visse Tanketyperes Udvikling, men for Alvor sætter sig til Opgave at belyse et Folks Liv i dets hele Bredde. *Bjorn Kornerup.*

Sveriges Middelalder har i de senere Aar været Genstand for flittigt Studium. Herom vidner ikke blot talrige Tidsskriftsartikler i »Scandia« og andetsteds, men ogsaa flere selvstændige Skrifter, deriblandt et saa dygtigt kildekritisk Rydningsarbejde som Ingvar Anderssons: »Källstudier till Sveriges historia 1230—1436« (1928). Denne Disputats er nylig blevet efterfulgt af to andre, nemlig Kjell Kumlien: *Karl Knutssons politiska verksamhet 1434—1448* (Stockholm 1933) og Erik Lönnroth: *Sverige och Kalmarunionen 1397—1457* (Göteborg 1934). Som man vil se af Titlerne, har de